

музики для оволодіння вокально-педагогічною технікою, ефективного вирішення завдань, що виникають у музично-педагогічній діяльності.

Саме набуття й засвоєння комплексу знань у галузі цінностей етнокультури, етномузичної педагогіки, а також музично-педагогічних, мистецтвознавчих та ін. знань, що забезпечується в результаті мисленнево-когнітивних процесів, призводять до етнокультурної обізнаності студентів вищих музично-педагогічних навчальних закладів. У той час, як етнокультурна обізнаність є першим важливим чинником етнокультурної компетентності майбутніх педагогів-музикантів.

Другим важливим чинником набуття майбутніми вчителями музики етнокультурної компетентності є їх здатність до вільного оперування й творчого застосування комплексу вищезазначених знань. Педагогічне забезпечення цієї здатності полягає у цілеспрямованому відпрацюванні мисленнево-операційної системи майбутнього фахівця-музиканта, що спрямовується на пізнання нових, невідомих раніше властивостей об'єктів етнокультури, а також відношень між ними.

Під час вивчення таких значущих для етнокультурної підготовки студентів навчальних курсів, як «Постановка голосу», «Хорове диригування», «Хоровий клас», «Хорознавство», «Народознавство та музичний фольклор України», «Вітчизняна та всесвітня історія музики», «Аналіз музичних творів», «Сольфеджіо», «Стильова гармонізація» та ін. вельми доцільним ми вважаємо цілеспрямоване залучення теоретичних методів, тотожних мисленневим операціям, а саме: аналізу, порівняння, узагальнення тощо. Уведення цих методів у різні форми навчально-методичної роботи, самостійної роботи студентів (у вимоги до написання рефератів, есе, доповідей, наукових статей тощо) сприятиме формуванню когнітивно-операційного компоненту етнокультурної підготовленості, етнокультурної компетентності й етнокультурного мислення.

У висновках доцільно зазначити, що цілеспрямоване відпрацювання мисленнево-операційної системи підготовки майбутніх учителів музики на матеріалі етнокультурного змісту щодо культурних цінностей, народної педагогіки із етномузичною педагогікою включно, музичної фольклористики, етнології, етнопсихології й етнософії тощо на основі позитивного емоційного супроводження, призводить до етнокультурної обізнаності й здатності студентів до оперування набутим комплексом знань.

Література

1. Боровиков Л.И. Этнокультурная компетентность социального педагога и социального работника: научно-методические материалы для занятий в школе социальной педагогики и социальной работы. /Л. Боровиков - М., 1993. – 19 с.].
2. Кашапов М.М. Теория и практика решения педагогических ситуаций / М.М. Кашапов. – Ярославль: Яросл. гос. ун-т, 1997, - 100 с.
3. Пономаренко В. С. Проблемы подготовки компетентных экономистов та менеджерів в Україні: монографія / В. С. Пономаренко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 327 с.
4. Теплов Б.М. Избранные труды: в 2-х томах /Борис Михайлович Теплов. - М., 1985. - Том 2. - С. 331-339.

УДК 37.016:78

Ма Чень

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СПІВАЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ У ПОЗАШКІЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розкритті педагогічні умови співацької підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до роботи з учнями у позашкільних мистецьких закладах. Розроблено педагогічні умови, а саме: реалізації творчого діалогу на різних рівнях взаємодії у професійно зорієнтованому середовищі; інтенсифікації розвитку співацьких

навичок учнів засобами усвідомленого співу; створення культуроосвітнього середовища у співацькому учнівському гурті.

Ключові слова: педагогічні умови, співацька підготовка учнів, майбутні вчителі музики, позашкільні мистецькі заклади.

В статье раскрыты педагогические условия певческой подготовки студентов факультетов искусств педагогических университетов к работе с учащимися во внешкольных художественных заведениях. Разработаны педагогические условия, а именно: реализация творческого диалога на различных уровнях взаимодействия в профессионально ориентированной среде; интенсификация развития певческих навыков учащихся средствами осознанного пения; создание культурнопросветительской среды в певческой ученической группе.

Ключевые слова: педагогические условия, певческая подготовка учащихся, будущие учителя музыки, внешкольные художественные заведения.

The article revealing the pedagogical conditions singers prepare students of arts pedagogical universities to work with students in extracurricular artistic institutions. The pedagogical conditions, namely the implementation of creative dialogue at different levels of cooperation in professionally-oriented environment; intensification of the singers skills of pupils by means of conscious singing; kulturoosvitnoho creation environment in a student band singers.

Keywords: pedagogical conditions, singers prepare students, future teachers of music, art-school institutions.

Важливими шляхами подолання дослідницьких завдань є створення педагогічних умов та їх реалізація. У педагогіці існують різноманітні підходи у визначенні змісту поняття "педагогічні умови". Науковці визначають педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів, які спрямовані на розв'язання дослідницьких завдань. Під педагогічними умовами виступають також і обставини, від яких залежить, і на основі яких відбувається, цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості.

Науковці по-різному трактують поняття "педагогічні умови", розглядаючи під різними кутами зору, з одного боку характеризуючи їх як певне педагогічне середовище при відповідній педагогічній характеристиці його (середовища), інші підходи акцентують їх як обставини, необхідні для успішного перебігу педагогічного процесу. Враховуючи специфіку підготовки майбутнього учителя музики до організації співацької діяльності учнів у позашкільних мистецьких закладах (далі ПМЗ), найбільш прийнятним вважаємо виокремлення педагогічних умов, розробку форм педагогічної діяльності, при застосуванні відповідних методів та педагогічних прийомів у процесі підготовки студентів у ВНЗ, розглядаючи їх, як певне середовище (при відповідній педагогічній характеристиці).

Провідною педагогічною умовою вважаємо *реалізацію творчого діалогу на різних рівнях взаємодії у професійно зорієнтованому середовищі*, оскільки саме діалог є основним засобом реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії процесу підготовки студентів до організації співацької діяльності учнів у ПМЗ. Без діалогічності неможливо реалізувати взаємодію, оскільки будь-яка спільна діяльність потребує вміння домовитися, вступити в діалог. Саме наявність та якість діалогу свідчать про ступінь реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії, а введення інтерактивної технології, що ґрунтується на взаємодії учасників співацького гурту та керівника і здійснюється за допомогою діалогу, як будь-який навчально-виховний процес, що є діалогічним, за своєю природою.

У сучасному освітньому просторі, коли діалогічна взаємодія визнається одиницею спілкування в усіх особистісно зорієнтованих моделях навчання, є

необхідність у більш глобальному розумінні діалогу, визначенні кількох рівнів діалогічної взаємодії: діалогу суб'єктів, діалогу культур, внутрішнього діалогу, діалогу сфер професійної діяльності. Що наближає нас до ґрунтовних принципів згідно тематики нашого

дослідження. Згідно з теорією С. Братченка, діалог, що реалізується в різних формах: діалог реплік, смислових позицій, логіки і культури, особистостей, найбільш адекватно відображає психологічну сутність співпраці [1].

Стиль педагогічного спілкування від початку зумовлює стиль взаємодії та засоби впливу на учня. За О. Добровичем, існує два основних рівні спілкування: нижчий (маніпулятивний, стандартизований, індіферентний, авторитарно-монологічний, конфліктний) та вищий (довірливо-діалогічний, діалогічний, духовний). Діалог є варіативним, а результат його непередбачуваним та залежним від культурного й духовного рівня суб'єктів спілкування. Такий підхід дозволяє визначити освітній процес як діалог культур на різних рівнях: суб'єктних культур викладача та студента, у процесі чого відбувається взаємозбагачення культур; культури виконання майбутньої професійної діяльності та культури навчання; глобальної національної культури та культури навчального закладу.

Відтак, введення до експерименту педагогічної умови налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії потребує деякого уточнення щодо сутності поняття та виділенні методу, щодо даної педагогічної умови, а саме методу

усвідомлення (розуміння) навчального діалогу, як засобу культурного обміну ціннісними смислами суб'єктів освітнього процесу в комунікативній взаємодії. Розгляд діалогу в різних смислових контекстах дозволяє визначити різні види діалогу: діалог людей (мовленнєвий), діалог ідей (науковий), діалог культур (історико-концептуальний), діалог людини із самою собою (рефлексивний), тощо.

Наступною педагогічною умовою виступає *інтенсифікація розвитку співацьких навичок учнів*. Основним методом даної педагогічної умови було обрано метод усвідомленого співу. Феномен співацької діяльності полягає в одночасному сприйманні, відтворенні й засвоєнні творів музичного мистецтва. Сам процес співу і є процесом інтенсифікації, за умови зосередженої стабільної репетиційної роботи з солістами, хористами, ансамблями. Співацька діяльність передбачає володіння як вокальними (сольними), так і хоровими (ансамблевими) навичками.

Під навичками ми розуміємо доведені до автоматизму багаторазові повторення певних дій у їх якісному вираженні. Співацькі навички у гуртковій роботі з учнівською молоддю ми поділяємо на вокальні, ансамблеві, хорові. Інформація, що стосується педагогічної умови з інтенсифікації співацьких навичок учнів зосереджена на ансамблевому співі, що є найбільш ефективним для діяльності співацького учнівського гурту. Кожне заняття співацького гурту розпочинається за планом. Цикл бесід «Співацька Абетка» мінімальне інформаційно-насичене повідомлення (зрозумілого, корисного, актуального для гуртківців, характеру). Бесіда відбувається упродовж незначного часового періоду, близько десяти хвилин і несе у змісті корисну інформацію, яка згідно педагогічної умови – інтенсифікує процес набуття та удосконалення (автоматизації) співацьких навичок учнів. На нашу думку робота з учнівською молоддю у даному режимі, згідно рівнів підготовленості учасників гурту, може бути розширеною у межах просвітницької роботи студентів у ПМЗ. Запропонована тематика має ілюстративний характер і, в переважній більшості, є опорним матеріалом для майбутнього учителя музики – керівника співацького гурту. Увага студентів спрямовувалась на тематику занять, примінялись варіативні методи у відпрацюванні технічних моментів; уміння добирати простий, доступніший виклад матеріалу з додаванням прикладів, або ілюстрацій у залежності від теми заняття співацького гурту. Повідомлення керівника співацького гурту мають нести доступний, для певного віку, інформаційний виклад, орієнтований на непідготовлену аудиторію. Пропозиції, пояснення не виходять за рамки підготовки майбутнього фахівця та не потребують додаткової підготовки [2, 48].

Попередні пояснення є обов'язковими у роботі з учнівською молоддю, що виявляє бажання навчитися співати, теоретичний виклад попереднього матеріалу складає основу бесід керівника гурту і робить зрозумілим сам процес фонації, такий підхід значно покращує якість співацької підготовки у процесі гурткових занять як індивідуальних так і

колективних. Що за нашими педагогічними передбаченнями інтенсифікує співацький розвиток учасників співацького гурту у ПМЗ.

У процесі дослідження ми проводили додаткову роз'яснювальну роботу з гуртківцями, яка забезпечувала технічне переключення сольного співацького режиму на ансамблевий (хоровий) режим, такий спосіб розширив співацькі можливості кожного учасника співацького гурту, що також є дієвим прийомом інтенсифікації співацьких навичок учнівської молоді у ПМЗ. Не вдаючись до вокально-технічних відмінностей у розвитку учнівської молоді співацького гурту ми виявили оригінальний підхід у процесі інтенсифікації розвитку співацьких навичок, а саме винайшли та інтенсивно застосовували метод усвідомленого співу.

Важливою педагогічною умовою у дослідженні процесу підготовки студентів до організації співацької діяльності учнів у ПМЗ є створення культуроосвітнього середовища у співацькому учнівському гурті. Покладаючись на численні характеристики, визначення, припущення та оригінальні ідеї науковців спробуємо визначити основні елементи культуроосвітнього середовища у ВНЗ та ПМЗ.

Основними елементами забезпечення педагогічної умови до створення культуроосвітнього середовища у ВНЗ музично-педагогічного спрямування роботи у якій: студенти виступають носіями індивідуального культурного світу; викладачі як носії музично-педагогічної творчості; культуроосвітній процес – модель соціокультурного простору, в якому і відбувається становлення особистості майбутнього вчителя музики та його підготовка до культуроосвітньої комунікації.

Основними елементами культуроосвітнього середовища у ПМЗ є: учні готові до сприйняття інформації про особливості культурного світу; учні, як співучасники, а в подальшому самостійні учасники творчо-виховного процесу у ПМЗ; культуроосвітній процес у ПМЗ – модель соціокультурного простору, в якому відбувається становлення особистості та її підготовка до культурної комунікації.

Культуроосвітнє середовище у ПМЗ охоплює взаємодію різних культур, цінностей, яка веде до збагачення духовного світу учнівської молоді. Можна припустити що для певного рівня (якісні характеристики поетапного розвитку особистості), культуроосвітнє середовище можна розглядати і як систему життєдіяльності, що включає взаємопов'язану сукупність навчальної та дозвілєвої діяльності суб'єктів освітнього простору, покликану формувати їх культуроосвітнє мислення, актуалізувати ціннісні орієнтації, реалізувати творчий потенціал і забезпечувати культурні чинники професійно-навчального функціонування.

Саме творча діяльність сприяє розвитку оригінального, нестандартного мислення, пошуку нових способів творчої діяльності, вмінню висувати гіпотези, формувати проблеми та узагальнювати їх тощо. Творча діяльність дає можливість розширити спілкування з оточуючим середовищем, співставити себе з іншими, отримати об'єктивну оцінку власної діяльності.

На нашу думку, ефективним методом формування готовності студентів до організації співацької діяльності учнів у ПМЗ, у відповідності до педагогічної умови - створення культуроосвітнього середовища у співацькому учнівському гурті є метод музично-просвітницької взаємодії з учнівською молоддю. Перш за все, даний метод полягає у виконанні найвищої педагогічної місії – «сіяти розумне, добре, вічне», у процесі взаємодії з учнівською молоддю. Взаємодія, як спільна діяльність майбутнього вчителя музики й учнівської молоді в позашкільній роботі розглядаються в працях О.Білої, І.Гапійчук, О.Коваль та ін., педагогічні умови забезпечення співпраці вчителя й учнів на уроках музики визначено в дослідженнях Т. Кононенко, Е. Печерської та ін.

Завдання вчителя на сучасному етапі розвитку освіти полягає у створенні умов для реалізації творчого потенціалу кожної дитини, що несе у собі суттєвий вплив на результативність навчального процесу характеру взаємовідносин між його учасниками. Будь-який навчальний процес складається з діяльності що має двобічний характер (вчителя і діяльності учня або колективу учнів).

Цілісна система навчальної двобічної діяльності включає фронтальну, індивідуальну та групову діяльність. У фронтальному навчанні група учнів працює над одним навчальним завданням під безпосереднім керівництвом учителя, який організовує клас на роботу в єдиному темпі. Проте у фронтальній роботі надзвичайно складно забезпечити високу активність усіх учасників через усереднену орієнтацію учителя. Розглядаючи фронтальну роботу можна висловити припущення щодо її обмежених можливостей у реалізації навчальної взаємодії, адже вона можлива лише зі згоди учителя-керівника фронтальної форми роботи.

В індивідуальній роботі кожний учень працює самостійно, темп його роботи визначається ступенем цілеспрямованості, розвитку, інтересів, нахилів, тощо. Темп роботи залежить від підготовленості та можливостей учнів. Індивідуальній навчальній діяльності не властива безпосередня взаємодія учнів, контакти з учителем обмежені та нетривалі. У процесі такої роботи мала ефективність розвитку вмінь і навичок навчальної самостійної роботи. Усі обмеженості фронтальної та індивідуальної діяльності вдало компенсує групова діяльність.

На думку більшості педагогічної спільноти, групова навчальна діяльність, це форма організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві вчителя, в якій присутня співпраця між учнями. Групова навчальна діяльність на відміну від фронтальної та індивідуально не ізолює учнів один від одного, а навпаки дає змогу реалізувати природне прагнення до взаємодії у спілкуванні, взаємодопомоги, співпраці. Групова навчальна діяльність висуває перед вчителем важливе завдання розвивати в учнів уміння співпрацювати діяти спільно.

Забезпечення цієї мети пов'язане з умінням майбутнього учителя музики організовувати спільну навчальну діяльність учнів, учасників співацького гурту ПМЗ. Це сприяє напрацюванню необхідних для даного виду діяльності перспективних напрямів розвитку студентів: гуманізації стосунків у діалогічній взаємодії з учнями; умінь налагодити конструктивне співробітництво в будь-якій формі освітнього процесу (Ш. Амонашвілі, К.Роджерс, В.Сухомлинський та ін.) Головне завдання студентів полягає в в умінні створити відповідну емоційну й інтелектуальну атмосферу у навчальній роботі з учнівською молоддю, стимулювати процес навчання, посилювати пізнавальну активність і позитивні мотиви до навчання.

У висновках доцільно зазначити, що бажання до організації співацької роботи учнів у різних формах ПМЗ, зацікавленість і спроможність студентів у використанні на заняттях інтерактивних форм діяльності забезпечить рефлексивний підхід, здатність студентів адекватно аналізувати результати власної діяльності, прогнозувати дидактичний ефект інновацій, що запроваджуються, порівнювати результати з передбачуваними чи запланованими, виявляти недоліки тощо.

Література

1. Братченко С. Л. Діагностика особистісно-розвиваючого потенціалу / С.Л. Братченко. – П: Ін-т підвищення кваліфікації працівників освіти, 1997. – 68 с.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: Навч. посібник. /О. Коломоєць – К.: Либідь, 2001. – 168 с.
3. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі: Навч.-метод. посібник. – 2-е вид., доп. О.Я. Ростовський. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2011. – 216 с.